

Prínos projektu Košice – EHMK 2013 pre Košický samosprávny kraj

Rok 2013 bol pre mesto Košice a celý Košický samosprávny kraj z pohľadu komplexného kultúrneho života výnimočný, jedinečný. Prestížny titul pre mesto Košice – Európske hlavné mesto kultúry - naštartoval v novodobej histórii mesta proces obnovy a rozšírenia kultúrnej infraštruktúry na malom katastrálnom území, v jednom čase a v niekoľkých kultúrnych zariadeniach naraz. Košický samosprávny kraj v tomto procese zastával mimoriadne dôležitú funkciu, keďže v historickom centre mesta realizoval celkom sedem investičných projektov v piatich kultúrnych zariadeniach vo svojej zriaďovateľskej pôsobnosti. Okrem aktivít na území mesta Košice podporoval KSK projekt EHMK vlastným rozvojovým programom s názvom Terra Incognita.

Košický samosprávny kraj deklaroval svoj zámer participovať na projekte od roku 2008 už pri príprave kandidatúry mesta Košice na titul Európske hlavné mesto kultúry.

Otázky vstupu KSK do projektu EHMK boli schválené v Zastupiteľstve Košického samosprávneho kraja na obdobie rokov 2009 - 2013 uznesením č. 445/2008, ktoré ďalším schváleným uznesením č. 349/2011 boli zmenené z dôvodu zreálnenia finančných vstupov z rozpočtu KSK s časovým rozložením na obdobie do roku 2015, ale s ponechaním pôvodne schváleného celkového finančného objemu vo výške 6 307 tis. eur z vlastných prostriedkov.

Rozpočet bol postavený na štyroch nosných položkách:

- **Projekty** (Investičné projekty – ostrovy kultúry a ďalšie podporné projekty)
- **Dotačná schéma** (upravená všeobecne záväzným nariadením – VZN č. 9/2011 s cieľom zapojiť do programu širokú verejnosť a hlavne miestnych aktérov v zmysle metodiky programu)
- **Program, marketing, propagácia** (priame náklady na zabezpečenie programu, propagácie a marketingu; na činnosť Kultúrneho centra KSK – ako implementačného orgánu programu Terra Incognita)
- **Inštitucionálne zabezpečenie** (na vybrané prevádzkové a osobné náklady inštitúcií, ktoré nosne zabezpečujú program; predovšetkým ide o implementačný orgán programu Terra Incognita)

Súhrn aktivít bol navrhovaný a realizovaný v dvoch základných rovinách:

- **Aktivity v meste Košice** so zameraním na:
  - ostrovy kultúry
  - nosné vlastné programy
  - podujatia v kooperácii alebo s finančným príspevkom KSK

- **Aktivity v regióne KSK** so zameraním na rozvoj kultúrneho turizmu cez program na troch tematických cestách s cieľom:
  - spojiť organizátorov podujatí s aktérmi v oblasti cestovného ruchu
  - zvýšiť návštevnosť, predstaviť kraj
  - podporiť lokálpatriotizmus
  - stimulovať regionálny rozvoj – zvýšiť zamestnanosť

Investičné aktivity KSK v programe EHMK – Ostrovy kultúry

Ostrovy kultúry je spoločný názov pre sedem investičných projektov v piatich košických kultúrnych inštitúciách, ktoré Košický samosprávny kraj realizoval v rámci projektu Európske hlavné mesto kultúry - Košice 2013. Predmetné projekty boli implementované v rámci opatrenia 7.1 prioritnej osi 7 „Európske hlavné mesto kultúry - Košice 2013“ Regionálneho operačného programu a boli spolufinancované Európskou úniou vo výške 85% z Európskeho fondu regionálneho rozvoja a vo výške 10% zo štátneho rozpočtu Slovenskej republiky.

Celkové skutočné náklady zrealizovaných investičných projektov Ostrovov kultúry boli vo výške 11 979 931,69 eur, z čoho prostriedky EÚ predstavovali čiastku 8 189 280,53 eur a prostriedky zo štátneho rozpočtu 963 444,76 eur. Košický samosprávny kraj financoval realizáciu 7 investičných projektov Ostrovov kultúry vlastnými prostriedkami vo výške 2 827 206,40 eur, t. j. spolufinancovanie a neoprávnené náklady (zdroj: Odbor investícií a strategického riadenia Úradu KSK).

OSTROVY KULTÚRY

Základnou filozofiou Ostrovov kultúry vytvorením tzv. otvorených zón bolo vhodne prepojiť interiérové danosti kamenných inštitúcií s exteriérovými možnosťami pre poskytovanie kvalitnejších služieb a zároveň osloviť návštevníkov tvorbou žánrovo rôznorodých kultúrnych podujatí.

Ostrovy kultúry z pohľadu investícií a programových aktivít

Otvorená zóna 1

Historická účelová budova Východoslovenského múzea Košice

Realizáciou projektu sa výrazne zlepšila infraštruktúra poskytujúca priestor pre aktivity múzea. Okrem samotnej rekonštrukcie priestorov historickej účelovej budovy (vstupná časť, schodišťa, salónik, predsálie, reštaurovanie vnútorných povrchov a fasád) sa vytvorili aj nové možnosti v rámci miniskanzenu, kde je zrekonštruovaný kostol a zvonica, vytvorilo sa pódium, altánok a detské atrakcie. V trezorovej miestnosti Košického zlatého pokladu sa vytvorila nová interaktívna komorná expozícia v tme s nasvietením exponátov, atypické nástenné vitríny, závesné sklenené valce na prezentáciu top zbierok, osvetlenie vitrín i priestoru a nová podlaha. Súčasťou je audiovizuálny systém – dotykové LCD panely s podrobnými informáciami o 2920 minciach.

V roku 2013 TOP aktivitou Východoslovenského múzea bolo slávnostné otvorenie zrekonštruovaných priestorov expozície Košického zlatého pokladu. Mimoriadne úspešné boli aj ďalšie aktivity spojené s otvorením miniskanzenu v dvornej časti múzea „Zvonky, zvonťe...“, ako aj medzinárodná výstava „Budapešť – Košice, paralelné príbehy“, či výstava „Pamiatky na gotickej ceste“.

Otvorená zóna 2

Východoslovenská galéria

Projekt nadväzoval na I. etapu rekonštrukcie objektu. Zabezpečil vytvorenie plnohodnotného kultúrneho a vzdelávacieho priestoru, ktorý má slúžiť aj budúcim generáciám súčasných i potenciálnych používateľov. Realizáciou projektu sa zvýšila hodnota národného dedičstva predovšetkým vďaka multifunkčnému využitiu nových výstavných priestorov. **Zariadenie dôstojne reprezentovalo Košice ako Európskeho hlavného mesta kultúry v rámci záverečných aktivít v roku 2013 s ojedinelým projektom medzinárodného rozmeru „Košická moderna a jej presahy“.** Otvorená zóna bude z dlhodobého hľadiska prístupná pre umelecké kruhy; pre verejnosť ponúka umelecké a kultúrne vyžitie v netradičnom priestore. Rekonštrukciou vznikla možnosť prezentácie aj iných druhov umení – vizuálne divadlo, tanec, prednášky, besedy, workshopy, atď.

Otvorená zóna 3

Bábkové divadlo

Rekonštrukcia rozšírila chýbajúce funkcie Bábkového divadla v Košiciach a vytvorila priestor s voľnou dostupnosťou pre návštevníkov, čím sa zároveň existujúci objekt transformoval na otvorenú zónu - moderný multifunkčný kultúrny priestor. V divadle pribudla vďaka projektu aj technika - scénické osvetlenie, audiovizuálna a projekčná technika a bola vytvorená WIFI zóna.

Zariadenie bolo v roku 2013 prioritne využité v rámci projektu EHMK, zároveň vytvorilo možnosti využitia pre vlastné produkcie obohacujúce bábkové inscenácie o novú, zatiaľ nevyužitú dimenziu prezentácie. Vznikla možnosť pre vlastnú prezentáciu už existujúcich inscenácií Bábkového divadla v exteriéri a na alternatívnej scéne JORIK, možnosť využitia pre hosťujúce európske bábkové divadlá, pre realizáciu workshopov pre deti, pre literárne večery, prezentácie mladých autorov, vystúpenia interpretov menšinových žánrov a pre filmové večery pod holým nebom s možnosťou prezentácie mladých a začínajúcich tvorcov. **Jedným z najvýznamnejších programov v roku 2013 bolo medzinárodné podujatie „Dni bábkového divadla a hier pre rodiny VIRVAR“ s množstvom pestrých kreatívnych kultúrnych aktivít predovšetkým pre detského diváka, ale aj pre širokú verejnosť bez vekového obmedzenia. Kultúrnu ponuku v meste v roku 2013 významne obohatili aj ďalšie podujatia v zrekonštruovaných priestoroch Bábkového divadla v Košiciach, ako „Mesiac autorského čítania“, „Šengenský poludník“, „Noc divadiel“, či séria podujatí „Wroclav 2016“ v rámci záverečných aktivít EHMK v roku 2013.**

Otvorená zóna 4

Barkóczyho palác, knižnica

Vďaka projektu vznikol multifunkčný priestor pre kultúrne trávenie voľného času; vzdelávací a informačný priestor s účelom sprístupňovania informácií o regióne ako aj organizovania kultúrnych podujatí v atraktívnom prostredí. Prvé nadzemné podlažie bolo zrekonštruované na multifunkčnú miestnosť pre účely regionálneho kultúrno-informačného kontaktného bodu a výstavnú sieň programu Terra Incognita. Priestory podkrovia boli prerobené, vďaka čomu v objekte vznikli kvalitne vybavené priestory nie iba pre Verejnú

knižnica Jána Bocatia, ale aj pre Kultúrne centrum KSK, ktoré sa presťahovalo do časti obnovených priestorov Barkóczyho paláca. Na báze spojenia otvoreného priestoru, zelene, vody a ďalších prírodných materiálov sa vytvorila kultúrno-relaxačná a informačná zóna určená obyvateľom i návštevníkom mesta. Novovytvorená otvorená zóna s nádvorím poskytovala v roku 2013 zaujímavé, atraktívne prostredie pre programové zámery obidvoch kultúrnych zariadení. V letných mesiacoch sa tu konali **komorné programy, koncert operných árií, módna prehliadka, koncerty v rámci projektu „Šengenský poludník“**. Jesenné obdobie patrilo **hudobno-poetickým programom „Rendez-vous s...“**, ale i medzinárodným výstavám výtvarného umenia a fotografickým výstavám. **Mimoriadne úspešným diváckym ohlasom bolo hodnotené podujatie „Tašíkovo – rozprávkový Košický kraj“**, ktoré ako podporný projekt programu Terra Incognita bolo zaradené do rámca aktivít nielen otváracieho ceremoniálu EHMK, ale i záverečných podujatí EHMK v roku 2013.

Otvorená zóna 5

Verejná knižnica Jána Bocatia, Hviezdoslavova ulica

Cieľom projektu bolo zvýšiť kultúrno-spoločenský potenciál využitia Verejnej knižnice J. Bocatia (VKJB). Rekonštrukciou a prístavbou moderných bezbariérových priestorov vznikol nový centrálny vstupný priestor s knižničným pultom, centrálna registrácia čitateľov s čítarňou dennej tlače. Na nadzemnom podlaží sa vytvorila spoločenská miestnosť, ktorá sa celoročne využívala na besedy, vzdelávanie i rôzne kultúrne a spoločenské podujatia nie iba knižnicou, ale aj inými inštitúciami. V letných mesiacoch bolo sprístupnené aj nádvorie cez sklenený křčok spájajúci prístavbu a pôvodný objekt. Realizáciou projektu vznikla možnosť pre iné formy využitia knižnice - kvalitnejšia výpožičná, informačná a rešeršná činnosť, besedy, prezentácie kníh, prednášky, výstavy fotografií, literárny maratón, literárno-hudobné večery, literárne a výtvarné súťaže, workshopy, kurzy počítačovej gramotnosti. Výber z podujatí v r. 2013: **hudobno-poetické popoludnie „Voda čo ma drží nad vodou“, séria programov „Literatúra dnes“, „Večer nepokoja“, alebo „Stridží deň v knižnici“ v rámci záverečných aktivít EHMK v roku 2013.**

Otvorená zóna 6

Divadlo Thália

V Divadle Thália sa vďaka projektu výrazne zlepšili podmienky na divadelnú produkciu kvalitnejšou technikou aj s možnosťou tlmočenia. Vzniklo malé divadelné múzeum a konferenčná miestnosť prístupná pre umelcov i pre verejnosť, ktoré umožnia nové spôsoby umeleckého, odborného a kultúrneho využitia v netradičnom priestore. Otvorená zóna umožní aj **dokumentovanie histórie košického divadelného života, organizovanie výstav, besied na témy súvisiace s históriou i súčasnosťou divadelného umenia**. Dá priestor a podmienky na organizovanie rôznych medzinárodných festivalov, konferencií a sympózií i na vystúpenia hosťujúcich umelcov. **Divadlo Thália, ako prvá otvorená zóna, ktorá začala ponúkať kultúrne služby v nových podmienkach v rámci Ostrovov kultúry, bolo v roku 2013 najvýznamnejším miestom na realizáciu nosných aktivít EHMK na tému „Sándor Márai“ ako aj prirodzený komunitný priestor stretávania maďarskej národnostnej menšiny a hostí z Maďarska.**

Otvorená zóna 7

Ulička remesiel – Lapidárium

Novovytvorený priestor prepája areál Katovej bašty s domom a areálom tradičných remesiel, ktorý je novým príťažlivým kultúrnym stánkom múzea s pravidelnými výstavami, rozširujúcimi uchovávanie a rozvíjanie dávnych tradícií. Vytvorila sa expozícia historických remesiel s galériou a prezentáciou ojedinelých stredovekých archeologických nálezov. Ďalej pribudla expozícia fortifikácie - predstavenie obranného systému stredovekých Košíc umiestneného v kazematách Katovej bašty. Na prízemí pamätného domu Rodošto sú umiestnené informačno-lektorské služby spojené s „Múzeum shopom“. Súčasťou projektu bolo vytvorenie priestoru pre exteriérovú prezentáciu a workshopy ako aj výstavba interaktívnej dobývacej veže pre deti. **V roku 2013 sa v tomto areáli konali významné podujatia, ktoré boli zaradené do rámca nosných aktivít EHMK, ako napr.: Košická noc múzeí, Biela noc, Zlatý žobrák Košice 2013, výstavy „Príbehy rozprávané hlinou“, „Tvoríme z hlíny“ a tiež podujatia v rámci záverečných aktivít EHMK.**

Terra Incognita

Terra Incognita – Krajina nespoznaná je dlhodobý program Košického samosprávneho kraja, ktorým sa pripojil k projektu Európske hlavné mesto kultúry – Košice 2013. Cieľom programovej časti Terra Incognita bolo a je pripraviť návštevníkom Košíc, ale aj ich obyvateľom ponuku zážitkov v celom regióne a možnosti na spoznávanie i objavovanie krajiny. **Dlhodobým zámerom programu Terra Incognita je ukázať prepojenie kultúrnych tradícií regiónu s kultúrnymi tradíciami Európy prostredníctvom troch tematických ciest – vínnej, gotickej a železnej.**

V prvej fáze sa činnosť implementačných orgánov, predovšetkým Kultúrneho centra KSK, ale aj ostatných kultúrnych zariadení v zriaďovateľskej pôsobnosti KSK zamerala na **promovanie, budovanie a posilňovanie jednotnej značky Terra Incognita – Krajina nespoznaná – Košický kraj.** Bolo vytvorené logo, zvučka TI, prezentačný stánok; vydané propagačné materiály, reklamné predmety; vytvoril sa samostatný web (s mesačnou návštevnosťou 60 tisíc) a uskutočnilo sa 57 samostatných živých prezentácií programu s interaktívnymi aktivitami, z toho 5 v zahraničí.

V prípravnom procese osobitný dôraz bol kladený identifikácii nehmotného kultúrneho dedičstva cez projekt **“Pamäť ľudu”** v realizácii spoločnosti Pravé orechové, ktoré spracúvali na základe identifikácií v teréne staré príbehy do poviedok, tematické články o kultúrnom dedičstve i prírodnom bohatstve, ale aj k historickým fotografiám.

Realizáciu TOP kľúčových podujatí Terra Incognita s ponukou ďalších zaujímavostí v dostupnom spádovom území predchádzal dlhodobý prípravný proces. V predchádzajúcich rokoch sa najprv tradičné podujatia analyzovali, vytvárali sa pre ne kritériá tak, aby vyhoveli čo najviac napĺňaniu filozofie programu Terra Incognita ako rozvojovému programu KSK na podporu kultúrno-poznávacieho turizmu. Pre rok 2013 bolo vybraných 13 kľúčových podujatí, ktoré obmenenou dramaturgiou tradičných programových celkov sa inovovali. V ich dramaturgii sa sledovali tri základné línie: tradície, príbehy viažuce sa k miestu konania a komunitné aktivity. Konali sa a uskutočňujú sa v tzv. vstupných bránach, t. j. na miestach vybavených infraštruktúrou potrebnou pre ich realizáciu a navádzajúcich k ďalšej návšteve tej ktorej tematickej cesty.

Kľúčové podujatia v roku 2013

- **Pankuškové fašiangy**, Krompachy – Plejsy, 8.-10. február 2013
  - Fašiangový festival, tradičná zakáľačka, súťaže na snehu;
  - Historický vláčik
  - 4 000 návštevníkov
- **Spišský Jeruzalem**, Spišské Podhradie, 16.-19. máj 2013
  - Kultúrno-duchovný program s náboženskou tematikou Veľkonočného trojdnia;
  - Historický vláčik
  - 5 000 návštevníkov
- **Podklad sklenenej pani**, Dobšiná, 17.-19. máj 2013
  - inscenovanie lokálnej povesti z obdobia vpádu Turkov, prehliadka ženských strašidiel, hľadanie pokladu Sklenej pani, preteky furmanských vozov, banícke turíčne zvyky
  - Historický vláčik
  - 3 000 návštevníkov
- **Jánske ohne nad Šíravou**, Vinné, 22. jún 2013
  - Oživenie miestnej povesti, ľudové jánske zvyky
  - 1 000 účastníkov
- **Dni Moldavy a večery kráľov**, Moldava n/B, Hrhov, Jasov, Debrad', 28.-30. jún 2013
  - Oživenie povesti o troch kráľoch, ktorí v týchto miestach našli útočisko
  - Historický vláčik
  - 5 000 návštevníkov
- **Krásnohorské hradné hry**, Krásnohorské podhradie, 2.- 4. august 2013
  - Za kráľa, za vlasť – medzinárodný súboj kráľovských družín; sokoliari
  - 3 500 návštevníkov
- **Fest dupľa**, Michalovce, Kaluža, 9.- 11. august 2013
  - Celoslovenská prehliadka divadiel hrajúcich v nárečí, hľadanie dvojníkov známych osobností, stretnutie nositeľov mien Michal a Michaela – vytvorenie rekordu, súťaž v príprave holubkov – zemplínskej špeciality
  - Historický vláčik
  - 6 000 návštevníkov
- **Duch času – Génus Temporis**, Spišská Nová Ves, 23.- 24. august 2013
  - Tradičný stredoveký trh, dobová hudba a tanec, divadlo pre deti, inscenovanie histórie mesta
  - Historický vláčik
  - 6 000 návštevníkov
- **Chlebom a vínom**, Trebišov, 29.- 31. august 2013
  - Dožinková slávnosť, súťaž o najlepšie chlieb a víno, ochutnávka tradičných jedál, inscenovanie príbehu Andrássyovcov, dobýjanie hradu Parič
  - Historický vláčik
  - 5 000 návštevníkov
- **Tempus Art**, Rožňava, 12.-15. september 2013
  - Medzinárodný festival alternatívnych divadiel a pouličného divadla
  - 4 500 návštevníkov

- **Ars Antiqua Europea In Via Gothica**, Štítnik, Rožňava, Krásnohorské Podhradie, Dedinky, Aggtelek, Lipovník, Čečejevce, Markušovce, Betliar; 20.- 23. september 2013
- Medzinárodná prehliadka historickej hudby v netradičných a atraktívnych priestoroch
- Historický vláčik
- 1 600 návštevníkov
- **Koštovka jesene**, Kráľovský Chlmec, 20.- 22. september 2013
- Festival jesennej úrody a vinobrania, výstavy ovocia a zeleniny, ochutnávky jedál a vína
- 4 000 návštevníkov
- **Jazda svätého Huberta**, Betliar, 12. október 2013
- Poľovnícke tradície, hon na líšku
- Historický vláčik
- 4 000 návštevníkov

Priame dotácie z KSK samosprávam, ktoré boli realizátormi podujatí, dosiahli výšku 108 500 eur. Ďalšie finančné prostriedky vo výške 91 500 eur boli poskytnuté kultúrnym zariadeniam v zriaďovateľskej pôsobnosti KSK na dotvorenie a doplnenie programov kľúčových podujatí. Doprava na podujatia historickým vláčikom predstavovala výdavok vo výške 14 000 eur.

K úspešnosti aktivít v rámci programu Terra Incognita v nemalej miere prispelo dokončenie projektov v rámci rekonštrukcie drobnej infraštruktúry v regióne Košického samosprávneho kraja s priamou nadväznosťou na vstupné brány, miesta konania kľúčových podujatí, alebo na trase tematických ciest. (viac vid' nižšie v časti Dotačný systém TI).

Vlastný dotačný systém KSK

Košický samosprávny kraj v záujme mobilizácie aktérov kultúrnych aktivít a vytvorenia siete spolupracovníkov ustanovil aj vlastný dotačný systém na podporu programu Terra Incognita osobitným všeobecne záväzným nariadením (VZN) s presnými podmienkami pre získanie dotácie.

Dotačný systém TI – VZN č. 9/2011

1. výzva dvojkolová – bola orientovaná na Promo podujatia (r. 2011-2012)

- 1. kolo: 28 podaných, z toho 8 podporených projektov v celkovej výške 31 510 eur
  - 2. kolo: 64 podaných, z toho 21 podporených projektov v celkovej výške 88 490 eur
- Celkom bolo podaných 92 projektov, podporených 29 v celkovej výške 120 000 eur;**

Realizácia projektov podľa výzvy č. 1/2011 priamo prispela najmä k naplneniu týchto cieľov:

- podporiť realizáciu kvalitných kultúrnych a spoločenských aktivít pre širokú verejnosť na území Košického samosprávneho kraja;
- zvýšiť kultúrne zázemie, povedomie a kultúrne vyžitie obyvateľov kraja.

K úspešnosti tejto výzvy výrazne prispeli aj informačné semináre, ktoré realizovalo Kultúrne centrum Košického samosprávneho kraja (KC KSK) v spolupráci s Agentúrou na podporu regionálneho rozvoja Košice (ARR) v jednotlivých regiónoch Košického samosprávneho kraja – celkovo na piatich miestach (Košice, Michalovce, Rožňava, Spišská Nová Ves, Trebišov).

2. výzva - Drobné investície (r. 2012-2013)

Táto výzva bola zameraná **na podporu projektov na rozvoj drobnej infraštruktúry** pre aktívne a kultúrno-poznávacie formy cestovného ruchu so zámerom zvýšiť kvalitu poskytovaných služieb v cieľových miestach, cieľových bodoch a bodoch záujmu.

Celkom bolo podaných 136 projektov, schválených 38 v celkovej výške 500 tis. eur;

Napr.:

- Stratená križovatka gotickej a železnej cesty v Dedinkách;
- Obnova románsko-gotického kostola vo Svinici;
- Vstupná úprava tunela pod Homôlkou – Slavošovce;
- Ukážková dielňa tradičného drevorezbárstva v Krásnohorskej Dlhej Lúke;
- Verejné osvetlenie areálu pivníc v Malom Horeši;
- Tanečné humno vo Veľkých Trakanoch;
- Vagón – galéria;
- Hrad nad Vinným – úprava areálu;
- Zámčisko Gelnica – revitalizácia hradného kopca
- Kamenná rozhľadňa Čerešenko v katastrálnom území obce Čížatice atď.

3. uzavretá výzva (r. 2013)

Táto výzva bola orientovaná na skvalitnenie kultúrnych služieb pre návštevníkov s prioritou na TOP kľúčové podujatia a zároveň zameraná na sieťovanie a spoluprácu aktérov cez kultúrne organizácie v zriaďovateľskej pôsobnosti KSK.

Z celkového počtu 40 podaných projektov bolo schválených 28 vo výške 105 tis. eur.

Podporné projekty – realizované mimo vlastných zdrojov

Pre postupné napĺňanie základnej filozofie programu Terra Incognita so strategickým významom pre rozvoj kultúrno-poznávacieho turizmu v regióne Košického samosprávneho kraja mali a stále zastávajú osobitné miesto tzv. podporné projekty, ktoré svojimi zámermi, cieľmi, realizovanými výsledkami pozitívne prispeli a prispievajú ku komplexnejšiemu vnímaniu prírodných skvostov, historických daností, kultúrneho dedičstva regiónu v synergii s pripravovanými kultúrnymi aktivitami v programe Terra Incognita so zreteľom aj na systém vzdelávania a vytvorenia partnerstiev aktérov podujatí.

- **MEDIAVEL** - Cesty dedičstva a stratégia oživenia muzeálnych expozícií; projekt cezhraničnej spolupráce HU-SK „Budujeme partnerstvá“; inovatívne expozície, pilotné produkty na troch tematických cestách; realizácia v hodnote 337 336 eur;
- **INFOTOUR** - Značenie kultúrnych a turistických cieľov na pozemných komunikáciách po tematických trasách; Projekt cezhraničnej spolupráce HU-SK „Budujeme partnerstvá“; dopravné označenie kultúrnych a turistických cieľov; realizácia v hodnote 217 420 eur;
- **TAŠÍKOVO** – Rozprávkový Košický kraj - pilotný projekt trvalo udržateľného rozvoja kultúrno-poznávacieho turizmu; projekt: ROP 3.2. „Investícia do vašej budúcnosti“; realizácia v hodnote 143 450 eur;

- **BICY** – komplexné riešenie cykloturistiky v KSK v hodnote 154 414 eur; Central Europe;
- **KUFOR** – cezhraničná amatérska fotografia – realizácia v cieľových bodoch projektu Terra Incognita; projekt HU-SK; hodnota 150 824 eur;
- **KVAPKA** – projekt zameraný na vzdelávanie aktérov programov; Európsky sociálny fond, hodnota 337 510 eur.

Marketing, propagácia, publicita

Jedným z kľúčových pilierov pre úspešnosť realizovaných aktivít v programe Európske hlavné mesto kultúry - Košice 2013 zastávala marketingová stratégia, propagácia, publicita. Košický samosprávny kraj v záujme využitia čo najúčinnějších nástrojov pre zviditeľnenie vlastných aktivít v rámci programu EHMK s osobitným zreteľom na program Terra Incognita zadala prostredníctvom verejného obstarávania spoločnosti NetWorth, s. r. o. vypracovanie komplexnej marketingovej a propagačnej stratégie programu TI, ktorá odporúča návod na efektívne a účinné využitie spektra marketingových nástrojov za účelom cielej prezentácie programov.

V rámci bežných marketingových aktivít podpory značky, programu a kľúčových podujatí 2013 Terra Incognita, sa v náklade 10 tisíc kusov vytlačila brožúra s výrazným layoutom (*jednotnou grafickou úpravou*) s názvom **TERRA INCOGNITA TOP MENU 2013**. Táto brožúra v dvojjazyčnej mutácii, slovenskej a anglickej, po prvý krát priniesla myšlienkové spojenie a synergiu medzi kľúčovými podujatiami TI v roku 2013 a cieľovými bodmi, bodmi záujmu v blízkom okolí miesta konania podujatia. Ďalej, koncom októbra a začiatkom novembra r. 2012 prebehla v Košiciach 2-týždňová masívna **kampaň na 80 citylightoch na vizuálnu podporu značky Terra Incognita**. Cieľom kampane bolo v rámci korporátnej identity (loga) TI vizuálne komunikovať, že **táto značka zastupuje KOŠICKÝ KRAJ s odkazom – objav, spoznaj, zaži a prejdi**. Všeobecne pre účely marketingovej komunikácie smerom navonok sa zadefinoval a odsúhlasil radou Terra Incognita jednotný layout pre nemeniacu sa identifikáciu a komunikáciu značky s cieľom podpory brandingu (*budovanej značky*) TI.

Propagácia kľúčových podujatí sa realizovala viacerými komunikačnými a marketingovými nástrojmi. Základom boli tlačené materiály – letáky, plagáty, programová brožúra a kalendár Terra Incognita. Tieto materiály boli využívané aj v ďalších formách propagácie. Napríklad pri priestorovej propagácii, na výstavách cestovného ruchu alebo v prezentačných stánkoch Terra Incognita na kultúrnych podujatiach.

Prezentácie na veľtrhoch, výstavách cestovného ruchu – program Terra Incognita – Krajina nespoznaná a Európske hlavné mesto kultúry – Košice 2013 boli hlavným motívom expozície Krajskej organizácie cestovného ruchu – Košický kraj na 19. ročníku medzinárodného veľtrhu **ITF Slovakiatour** v Bratislave v dňoch 24. – 27. 1. 2013. Kultúrne centrum KSK prostredníctvom propagačných materiálov, ale aj osobným zastúpením prezentovalo program Terra Incognita. Ako produkt boli pripravené tri tematické cesty – gotická, vínná a železná a Tašíkovo – Rozprávkový Košický kraj. Ďalšia prezentácia programu Terra Incognita bola na výstave **Košice Tour** vo výstavnom stánku KO CR – Košický kraj v dňoch 30. 1. – 1. 2. 2013 v priestoroch Domu techniky v Košiciach. V dňoch 28. 2. – 3. 3. 2013 sa informácie o programe Terra Incognita a programe Tašíkovo dostali aj do zahraničia - na **medzinárodný veľtrh CR „Utazás“** (cestovanie), ktorý sa konal

vo veľtržnom areáli Hungexpo v Budapešti. Slovenská republika, ktorá v roku 2013 bola čestným hosťom veľtrhu, sa predstavila v rámci Slovenského národného stánku v gescii Slovenskej agentúry pre cestovný ruch s hlavnou ponukou cieľenej destinácie pre kultúrno-poznávaci turizmus: EHMK – Košice 2013 a Terra Incognita pre spoznávanie Košického kraja. Aktivita bola zastrešená Krajskou organizáciou CR – Košický región.

Jednou z najúčinnejších propagačných aktivít bol mapping 3D projekcia na Urbanovej veži v dňoch 19. - 20. januára v rámci Otváracieho ceremoniálu EHMK-Košice 2013.

Propagácia TOP kľúčových podujatí programu Terra Incognita ako aj aktivít v otvorených zónach Ostrovov kultúry bola zabezpečená najmä prostredníctvom informačných médií – v mesačníku Kam do mesta, programovom bulletine Košice 2013, na webových stránkach mesta Košice, Košického samosprávneho kraja, kultúrnych zariadení v zriaďovateľskej pôsobnosti KSK a na webových portáloch: www.kamdomesta.sk, www.terraincognita.sk, www.gregi.net, www.podujatia.sk, www.veterany.eu, www.kosiceregion.com; v RTVS v relácii Košice - Európske hlavné mesto kultúry a v programe Televíkend, ako aj vo vysielaní Rádia Regina, ale tiež cez konto programu Terra Incognita na sociálnej sieti Facebook. Okrem toho bolo pravidelne informované o podujatiach v košickom dvojtýždenníku Zajtrajšie noviny. Prezentácie v nadregionálnych a celoštátnych publikáciách napr.: Relax 2013, Turistický lexikón Slovenskej republiky, The Guide, Plus 7 dní.

V oblasti propagácie aktivít EHMK realizovaných Košickým samosprávnym krajom osobitná pozornosť bola venovaná publicite predovšetkým investičných projektov – Ostrovov kultúry.

- Úvodná tlačová beseda, na ktorej odštartoval KSK investičné projekty vo svojich kultúrnych zariadeniach sa uskutočnila 19. júla 2012, na ktorej bol zároveň predstavený Ostrov kultúry – otvorená zóna 1 – Východoslovenské múzeum.
- Na spoločnej tlačovej besede 31. júla 2012 boli predstavené investičné projekty v dvoch divadlách: otvorená zóna 3 – Bábkové divadlo a otvorená zóna 6 – Divadlo Thália
- 16. august 2012 sa uskutočnila tlačová beseda a prezentácia projektu v Uličke remesiel
- Prezentácia otvorenej zóny 2 – Východoslovenská galéria bola na tlačovej besede dňa 9. októbra 2012
- Spoločná prezentácia k dvom investičným projektom Verejnej knižnice Jána Bocatia bola dňa 17. októbra 2012. Prezentovali sa na nej ostrovy kultúry – otvorená zóna 4 – Barkóczyho palác, knižnica a otvorená zóna 5 – VKJB na Hviezdoslavovej ulici.
- Investičné projekty i programová časť Terra Incognita – Krajina nespoznaná – Košický kraj boli témou magazínu EHMK v Slovenskej televízii 3. novembra 2012 na Dvojke.
- Informácie o investičných projektoch boli zverejnené aj v prílohe denníka Korzár Župné noviny a dvojtýždenníku Zajtrajšie noviny.
- Ďalšie tlačové besedy sa konali priebežne v roku 2013 pred odovzdaním otvorených zón do užívania a tiež pred nosnými TOP kľúčovými podujatiami v programe Terra Incognita.

Dokumentárne filmy, ktoré vznikli v rámci projektu EHMK:

- **História zapísaná do kameňa** – film zachytáva históriu Spišského hradu a okolia. Cieľom filmu je popularizovať lokalitu Spišský hrad a územie širšieho spišského regiónu;
- **Spišský Jeruzalem** – film približuje jedinečný priestor pri Spišskom hrade. Na tomto území bolo v 17. storočí vybudovaný komplex kaplniek a iných barokových stavieb, kopírujúcich svojím rozložením v krajine takmer presne pôdorys historických pamätníkov v starobyľom Jeruzaleme, spojených so životom Ježiša Krista;
- **Ostrovy kultúry** – otvorené zóny 1 až 7 – krátky filmový dokument prezentuje priebeh stavebných prác a premenu, resp. vznik otvorených zón;
- **Terra Incognita – drobná infraštruktúra** – vybrané aktivity realizované v regióne KSK na troch tematických cestách – gotickej, vínnej, železnej.

Inštitucionálne zabezpečenie programu Terra Incognita a spolupráca v rámci programu EHMK

Riadenie programu Terra Incognita:

- Rada projektu
- Riadiaci a monitorovací výbor

Implementačný orgán:

- Kultúrne centrum Košického samosprávneho kraja

Zastúpenie KSK v riadiacich štruktúrach EHMK v období prípravy a realizácie projektu:

- Koalícia 2013+ (KSK ako zakladajúci člen zastúpený predsedom KSK JUDr. Zdenkom Trebulom vo funkcii I. viceprezidenta Správnej rady Koalície 2013+)
- Dozorná rada Koalície 2013+ (Ing. Ondrej Bernát – riaditeľ Úradu KSK)
- Správna rada Košice 2013, n. o. (Ing. Ondrej Bernát)
- Rada ministra kultúry pre projekt EHMK 2013 (PhDr. Jana Kováčsová – vedúca Odboru kultúry a CR Úradu KSK)
- Programová rada projektu EHMK (PhDr. Jana Kováčsová)

Záver:

Realizácia aktivít Košického samosprávneho kraja na podporu projektu Európske hlavné mesto kultúry – Košice 2013 naštartoval nový proces pre napĺňanie rozvojových programov Košického samosprávneho kraja v oblasti kultúry so strategickým významom.

Prínos projektu pre región je možné zhrnúť nasledovne:

- Získanie investícií a zhodnotenie majetku v kultúrnych zariadeniach v zriaďovateľskej pôsobnosti KSK;
- Vytvorenie návštevnícky prítiahlivých otvorených zón s kvalitnejšími službami;
- Realizovaná drobná infraštruktúra v regióne v prospech skvalitnenia služieb v kultúrno-poznávacom turizme;
- Poskytovanie kultúrnych služieb s vytvorením nových partnerstiev aktérov širokospektrálneho kultúrneho života – sieťovanie aktérov;
- Vytvorené podmienky pre jednu z kľúčových priorít a hodnôt spoločnosti – zachovávanie kultúrneho dedičstva v symbióze s kreativitou v záujme poskytovania moderných, na historických základoch vybudovaných účinnejších a komplexnejších kultúrnych služieb;
- Vnímanie a postupné využívanie prvkov tradičnej ľudovej kultúry ako inšpiratívny element kreatívnej ekonomiky;
- Poskytovanie kvalitnejších a komplexnejších kultúrnych služieb v regióne;
- Naštartovanie procesu spoločnej tvorby stratégie rozvoja kultúry v meste Košice a v regióne Košického samosprávneho kraja založenej na praktických poznatkoch ale s čerpaním skúseností z iných európskych miest na obdobie rokov 2014 – 2018;
- Zmena v ponímaní a advokácii kultúry: investície do kultúry a kreativity ľudí sú ekonomicky rentabilné a podnecujú hospodársky a sociálny rozvoj;
- Priame napojenie na európske rozvojové trendy a schémy pomoci;
- Zvýšenie spoločenského kreditu mesta a regiónu v rámci Slovenska;
- Praktické akcelеровané poznatky zvyšujúce náš podiel na tvorbe štátnej kultúrnej politiky - zvlášť v segmentoch kultúrneho turizmu a kreatívnej ekonomiky.